

Streszczenie

Rozprawa doktorska p.:

ANIMAL SPACE

Problematyka przestrzeni mieszkalnych dzikich zwierząt na podstawię ogrodów zoologicznych.

Rozprawa składa się z 9 rozdziałów, w których zawarta została przede wszystkim moja osobista analiza przestrzeni mieszkalnych stworzonych przez człowieka dla dzikich zwierząt. Praca – teksty, jak i dokumentacja fotograficzna, wywodzi się z mojego długoterminowego projektu poświęconego problematyce przestrzeni dla zwierząt, który był realizowany na Górnym i Dolnym Śląsku, jak również w Londynie. Tematem przewodnim mojej rozprawy jest otwarte pytanie o sens istnienia ogrodów zoologicznych w przeszłości i współcześnie, ich funkcja edukacyjna oraz rola jako „kapsuł czasu” w ocalaniu i rozmnazaniu zagrożonych gatunków. Jednak w głównej mierze w rozprawie opisuję przestrzenie mieszkalne dzikich zwierząt, które są wyłączone z naturalnego środowiska i eksploatowane w zamknięciu w zoo. Skupiam się na kulturowych prowencjach tego zjawiska, staram się dostrzec ich podłoże w kontekście filozofii, religii i antropologii kultury. Nie jest to łatwa i jednoznaczna do skategoryzowania problematyka. Pojawiające się w pracy narracje odnoszą się do projektowania przestrzeni klatki, wybiegów, woliery, które dalekie są od naturalnych warunków bytowania zwierząt. Na podstawie tekstów historycznych dotyczących powstania menażerii, a także interpretacji filozoficznych i literackich, odnoszących się do statusu ogrodów zoologicznych, staram się wskazać na ciągłe dominującą rolę człowieka i brak wyczerpania oraz częstokroć empatii w procesie projektowania i budowania miejsc mieszkalnych dla zwierząt. Jednocześnie próbuję zaznaczyć i zasygnalizować, mające miejsce w ostatnich latach, odwołanie się do antropocentryzmu i obsesji człowieka w budowaniu barykad i przeszkód, na rzecz zrozumienia charakteru dzikich zwierząt.

We wstępie skrótkowo opisuję moje podejście jako artysty do wspomnianych zagadnień, jak również wyjaśniam, dlaczego przyjęta dla części pracy forma rozmowy jest według mnie najlepszym rozwiązaniem w procesie problematyzowania i próby zrozumienia tego złożonego tematu. W sposób zwężony przedstawiam, w jaki sposób przestrzenie, w których projekty były realizowane, narzucały moim realizacjom swój wizualny charakter i jak ich specyfika została ostatecznie zaadaptowana w mojej pracy pisemnej i artystycznej.

Kolejną i zarządem główną, część rozprawy stanowi moja rozmowa z kuratorką i badaczką dr Agnieszka Gasiot. W rozmowie poruszone zostały kluczowe dla mnie aspekty dotyczące źródeł powstania samego projektu, poprzez odwołanie się do wspomnień z przeszłości i kwestii mojej rodzinnej biografii, co płynnie przechodzi w zagadnienia odczuwania i interpretowania architektury ogrodów zoologicznych. Tekst bogaty jest w ważne odniesienia do literatury opisującej tę problematykę: filmu, sztuk wizualnych oraz fotografii. Wczytując się w ten pogłębiony dialog, można dostrzec moje próby zmierzania się z tym rozległym tematem z punktu widzenia artystycznej wrażliwości, posługując się narzędziami, jakie oferuje sztuka. Pojawia się tam moja perspektywa – ludzkiego podmiotu przebywającego gościnnie w zoo, fragment zawierający też opisy codziennych warunków życia zwierząt oraz

namysł nad możliwościami ich ulepszenia poprzez zastosowanie nowoczesnych rozwiązań.

Najważniejsze w tej części rozprawy jest podkreślenie roli emocji i empatii we wszelkich próbach zmiany infrastruktury i sposobów postrzegania roli ogrodów zoologicznych. W tekście rozmowy mocno dyskutowane jest także zagadnienie percepcji i etyki oglądania (przede wszystkim w kontekście tekstu Johana Bergera „Po cóż patrzeć na zwierzęta”). Kończona część rozmowy dotyczy architektury dla zwierząt, istniejącej poza ogrodami zoologicznymi, zarówno tej zbudowanej przez człowieka, jak i tej, której autorami są zwierzęta. W tym fragmencie podkreślam zalecy współtworzenia nowych projektów, które w sposób inkluzywny, już na etapie projektowania, włączają szerokie myślenie o końcowym przeznaczeniu, o uwzględnianiu terytoriów, siedlisk zwierząt w trakcie prac budowlanych.

W dysertacji pojawiają się też poetyckie opisy wybranych zdjęć z dokumentacji fotograficznej, co sprawia, że obie jej części, ta wizualna i pisemna, wzajemnie się dopełniają. Są to transkrypcje dwóch obrazów klatki, które w całym procesie długotrwałej dokumentacji odegrały największą rolę (rozdział „Pierwsza klatka_MC_2102_CR2”, rozdział „Odwrocony seledyn_P2Q1386_X3F”).

Na część czwartą rozprawy („Sprzeciw obrazem? Kilka przykładów na to, jak współcześni artyści mówią o zwierzętach”) składają się opisy wybranych prac artystycznych z różnych okresów, odnoszących się do zagadnień związanych ze zwierzętami. W tym fragmencie staram się koncentrować na realizacjach artystycznych, w których wykorzystane było medium fotograficzne.

Kolejny rozdział „Górniane słonce mangalki_P2Q1481_X3F” to bardzo ważny, osobisty tekst, który opisuje moje spotkanie z malpą rysującą słonce na szybie oddzielającej nas od siebie. Tekst przedstawia część codziennej praktyki realizacji projektu, której nieodzowną częścią był bliski i emocjonalny kontakt z napotykanymi zwierzętami. Wiązała się ona też z cielesnym doświadczaniem przestrzeni architektonicznych przez nie zamieszkiwanych.

Równie istotnym aspektem w mojej artystycznej praktyce są sny. W rozdziale „Sen. Wojna zmiemno-rasowy” została opisana wymiagnowana scena wojny pomiędzy ludźmi a zwierzętami. Jest to symboliczny tekst ukazujący zmieniające się warunki życia na naszej planecie, do którego jako uzupełnienie, została zrealizowana seria rysunków.

Ostatni rozdział zamyka przemyslenia i wypowiedzi wcześniejszych części rozprawy. Nie jest to jednak typowe podsumowanie, a odniesienie się do jednej z moich prac wideo „Inwazje” oraz tekstów bibliijnych, które według mnie stanowią dobre domknięcie przemyslenia na temat relacji ludzko-zwierzęcych w kontekście architektury ogrodów zoologicznych.